

Macintyre får på en meget konkret måde sat spørgsmålstegn ved postmodernismens optagethed af „andet-hed” (*otherness*). Den postkoloniale kritik førte til afskaffelsen af „the native”; opgøret med evolutionismen afskaffede „the primitive”. Det vil ikke vare længe, forudsiger Macintyre, før vi også får gjort op med begrebet om „otherness”, der i lighed med tidligere begreber er socialt distancerende.

Bell og Caplans bidrag refererer begge til gentagne feltarbejder og ændringer i forskerens fortolkninger i forhold til hendes egen udvikling – enten på det personlige plan fra ung ugift kvinde, gift mor etc., eller på det politiske plan ved stigende involvering i feltens sociale og politiske problemer.

Spørgsmålet om den „indfødte” hhv. den tilrejsende antropologs udsagnskraft adresseres i flere af bidragene. Back, Amadiume, Bell, Karim og Ganesh laver alle feltarbejde i egen kultur (men er ikke nødvendigvis uddannede lokalt, hvilket stort set ikke diskuteres). Der kommer megen visdom ud af at reflektere kønnet i denne forbindelse, bl.a. at forskerens køn i disse feltarbejder virker mere begrænsende. Det bliver samtidig klart, at det ikke længere er muligt at adskille forsker og „native” som forskellige positioner, ikke mindst fordi flere og flere antropologer begynder at gøre feltarbejde i egen kultur også i Vesten (som Bell og Back). De forskellige bidrag (Amadiumes undtaget) og Karims afsluttende epilog er befriende tømt for selvtilstrækkelige hakkerier over privilegerede positioner.

Amadiume, nigeriansk antropolog uddannet og nu bosiddende i England, beskriver et feltarbejde i sin hjemlandsby i Nigeria. Hun stiller væsentlige spørgsmål ved det fælles antropologiske projekt. „Jeg tog ikke hjem for at lære at forstå mit folk, eller for at studere dem, for at fortælle Vesten om dem”, siger hun. „Jeg tog hjem for at påbegynde en proces af dekolonialisering af min egen bevidsthed og for at søge min identitet i nnobernes sociale historie” (s. 182). Hendes position i den engelske forskningsverden har ikke givet hende et rejsestipendium. Hendes feltarbejde finansieres ved handel med varer, hun har medbragt fra England. Hun vender derfor „hjem” som både antropolog og markeds kvinde, hvilket så afgjort sætter hende i en privilegeret position lokalt. Fra dette udgangspunkt angriber hun „vestlige” antropologers fastholdelse af selv og

anden, med reference til vores angst for at give slip på os selv i felten. Jeg køber ikke hendes konklusion: „give back anthropology to the Africans”, men jeg mener, en professionel dialog mellem forskere placeret forskelligt i det akademiske hieraki er vigtig – og at konfrontationen gør os alle klogere. *Gendered Fields* indeholder 15 meget personlige beretninger fra felten, der i tillæg reflekterer en ofte overset variabel, nemlig kønnet. *Gendered Fields* udmærker sig desuden i rækken af nationale og internationale udgivelser om feltarbejde ved – i hovedparten af bidragene – at forholde sig videnskabssteoretisk til de sidste 20 års paradigmeskift indenfor antropologien. Den er derfor en bredere introduktion til både feltarbejde, paradigmeskift og kønsrelationer end tidligere udgivelser inden for området.

Ninna Nyberg Sørensen
Center for Udviklingsforskning
København

BATSHEVA BONNE-TAMIR & AVINO-AM ADAM (eds.): *Genetic Diversity Among Jews: Diseases and Markers at the DNA Level*. New York & Oxford: Oxford University Press 1992. 460 sider, illustreret. ISBN 0-19-506817-3 hardback, £50.

Omkring 121 forfattere har bidraget til denne artikelsamling, der handler om populationsgenetik blandt jøder. Emnevalget bygger på den kliniske kendsgerning, at en del arvelige sygdomme er hyppigere blandt jøder end ikkejøder.

Med dette emnevalg kunne der være lagt op til en spændende kombination af molekylærbiologi og historiske, demografisk-etnografiske og diverse kliniske tilgangsvinkler. De fleste artikler præges imidlertid af en relativt utilgængelig medicinsk terminologi og fagligt indforståede opremssninger af koblingsanalyser, mutationer og statistiske beregninger. I afsnit om de aktuelle sygdomme – skrevet af forskere, der arbejder med netop disse sygdomme – fremlægges data, uden at valgte teorier forklares nærmere. Der mangler en samlet konklusion eller diskussion af, hvad alle disse undersøgelser af enkeltsygdomme samlet kan vise. Denne svaghed hos artikelsamlingen kan muligvis forklares med, at værket er resultatet af en konference (Israel 1990).

At bogen er opbygget i henholdsvis empiri-

ske og teoretiske afsnit betyder imidlertid, at også bl.a. antropologer kan have interesse i dele af bogen. Det gælder særlig de afsnit, der beskæftiger sig med de sociale og demografiske overvejelser i forbindelse med genetiske sygdomme. Den indledende artikel handler således om, hvordan det jødiske folk har ændret størrelse og udbredelse gennem tiderne, og nogle af grundene hertil. Det er interessant og generelt forståeligt læsning. Ordforklaringen kunne dog have været mere konsekvent gennemført.

Herefter kommer et afsnit om anvendeligheden af DNA-metoder til sporing af slægtskab og nedstamning. Forskellige metoder bedømmes, dog desværre uden at forklares nærmere. Her vil det være nødvendigt med en vis molekylærbiologisk baggrundsviden for at forstå, hvad metoderne går ud på. Det samme gælder for det meste af den øvrige tekst om de enkelte sygdomme.

Især to temaer tages op i artikelsamlingen. Det første er i hvor høj grad molekylærbiologi er relevant for populationsbiologien: Ud fra polymorfier – områder i arvematerialet, som kan være forskellige hos forskellige mennesker, og som man arver fra sine forældre – kan man undersøge hvilke mennesker eller befolkningsgrupper, der kan have fælles afstamning. Man kan bl.a. konkludere, om en bestemt gruppe har været udelukkende endogam – eller „formeringsmæssigt isoleret” fra de andre befolkningsgrupper, den lever iblandt. Bogens konklusioner på dette område er ikke entydige. Man har endnu ikke undersøgt tilstrækkeligt med polymorfier, i tilstrækkelig mange befolkningsgrupper, til at kunne slutte noget endeligt på dette område.

Det andet tema er muligheden for at hindre udbredelsen af de omtalte sygdomme. Mange af disse sygdomme kan ikke behandles ud fra den nuværende viden, man har på området. Sygdomsudbredelsen kan ofte kun hindres ved anlægsbærer-diagnostik med efterfølgende abortering af syge fostre. Hvis to raske mennesker, som begge er anlægsbærere af samme sygdom får et barn sammen, er der 25% risiko for, at barnet får den pågældende sygdom. Overfor de etiske og følelsesmæssige sider af denne problemstilling står bogen desværre tavs. Det er de „tekniske” aspekter, der primært behandles.

Nogle af de omtalte sygdomme har imidlertid en så høj hyppighed i visse jødiske sam-

fund, at man dér må have en holdning til de etiske spørgsmål, der kan rejses omkring anlægsbærer-diagnostikken. Rabbiner Moshe Kleinman kommer, som den eneste i værket, ind på dette problemområde. Hans artikel kan muligvis også være af antropologisk interesse. Kleinman fortæller om et system, hvor man anonymt bliver anlægsbærer-testet, og registreret ved et nummer. Når ægteskaber skal planlægges, kan der ringes til et telefonnummer, hvor man ved at opgive de to „numre” der eventuelt skal giftes, kan få at vide, om de begge er bærere af anlægget for Tay-Sachs sygdom. Hvis ingen eller kun den ene er bærer, er der intet til hinder for ægteskab. Hvis begge imidlertid er sygdomsbærere, oplyses dette, og der ydes tilbud om rådgivning. Systemet benyttes dog tilsyneladende kun til arrangerede ægteskaber og de er vel næppe almindelige blandt jøder i dag?

Hvordan holdningen blandt samtidens jøder er til abort, adoption, kunstig befrugtning og det at få et sygt barn behandles desværre ikke i *Genetic Diversity Among Jews*. Trods disse mangler introducerer bogen muligheden for et aktuelt og interessant krydsfelt af molekylærbiologi, etik, demografi, etnografi og muligvis også teologi.

I sig selv udnytter bogen ikke dette krydsfelts muligheder. Den forbliver hovedsagelig en god samling af data – forståelige og mest af interesse for læger og biologer. Men også disse faggrupper vil savne mere indsigt i den metodisk-teoretiske baggrund for det materiale, der fremlægges.

Bogen er et fornuftigt oversigtsværk med anvendelige og fyldige referencelister. Er man interesseret i spørgsmål omkring sammenhængen mellem menneskers og geners „spredning”, vil bogen være en god introduktion til emnet.

Marianne B. Tidgen
Cand. scient., biokemiker
Afsnit for Klinisk Genetik
Rigshospitalet
København

JEREMY BOISSEVAIN (ed.): *Revitalizing European Rituals*. European Association of Social Anthropologists. London & New York: Routledge 1992. 216 sider, ill. ISBN 0-415-07957 hardback, pris £35.00.